

Анатоль Мьяльгуй

...ситуацыя замоўчвання,
якая склалася вакол беларускамоўных
выканаўцаў, мае палітычныя карані...

Поле бітвы: FM-эфір

Эсэ-агляд

Краіна, дзе з “каждого утпога Пугачева поет”

Збываюцца самыя сьмелыя і неверагодныя прагнозы беларускіх культуролагаў – у нетрах палітычнага рэжыму, які на працягу свайго існаваньня планамерна дэманструваў ігнараваньне нацыянальнага ў сваёй дзейнасьці (асабліва ўсяго, што тычыцца мовы і нацыянальнай гісторыі), высьпяваюць дзеянні, якія, нягледзячы на ўсе супярэчнасьці, працуюць на нацыянальную ідэю, спрыяюць разьвіцьцю нацыянальнай культуры. Прыкладам гэтаму хочацца назваць аднаўленьне менскай ратушы. І хоць археолагі і гісторыкі назавуць гэтую акцыю больш палітычнай, чым выкліканай культурнымі патрэбамі дзяржавы, прывядуць шмат прыкладаў валонтарызму ў працэсе аднаўленьня каштоўнейшага помніка Менску, факт застаецца фактам – ідэя, якая так доўга адстойвалася нацыянальнай інтэлігенцыяй, рэалізавалася з дапамогай рэжыму, які гэтай інтэлігенцыяй ніякім іншым чынам не пазіцыяніруецца, як толькі антыбеларускім. І такіх прыкладаў становіцца больш.

Адным з апошніх у гэтым шэрагу можна лічыць пастанову, у якой патрабуецца, каб у беларускім FM-эфіры гучала ня менш за

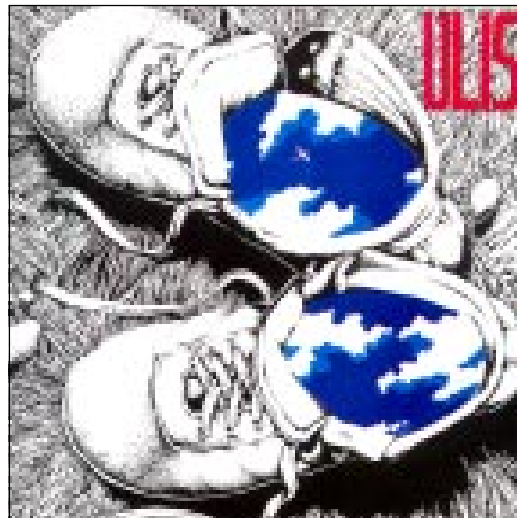
75 адсоткаў беларускай музыкі. Памятаецца суровую рэпліку Прэзідэнта аб тым, што: “У нас Пугачева из всех утюгов звучит!” І хоць гэтае выказваньне выглядала як эмацыянальнае, яно трапіла ў кропку.

FM-эфір Беларусі да гэтага часу назваць беларускім можна было толькі з вялікай доляй іроніі. Хвалі радыёстанцыяў, падобныя адна на адну, займаліся тым, што называецца “прасоўваньнем тавару” на мільёны даляраў, які трапляў у краіну бяз мытных падаткаў. Гэтым таварам была і застаецца расейская папса. А Беларусь – самым надзейным бастыёнам яе на сваіх заходніх межах.

Феномен расейскай папсы палягае ў няшчаднай эксплуатацыі (білеты на апошні канцэрт, напрыклад, Філіпа Кіркорава ў Менску па расцэнках фірмы Art music servis каштавалі ад 25 да 150 тысячаў рублёў) настальгіі па “залатых” часінах савецкай эстрады, якая стала неад’емным атрыбутам савецкага ладу жыцця. І таму многія грамадзяне незалежнай Беларусі (як і грамадзяне іншых рэспублік СНД), не саромеючыся мянушкі “савок”, не шкадуюць апошніх рубельчыкаў на сьвежы нумар “Комсомольской правды” альбо квіток на Кіркорова ці “Фабрыку зьвёзд”... Цікава, што нашая краіна застаецца “зямлёй абетаванай” для расейскай папсы таму, што ў Беларусі самыя “ліберальныя” законы адносна выканаўцаў-за межнікаў, што гэтыя ж законы паралізуюць творчасць і канцэртную дзейнасьць мясцовых выканаўцаў, а таму тут застаецца незадаволеным попыт на музычныя відовішчы. Расейскую папсу не палохае беднасьць тутэйшых сваіх прыхільнікаў, кішэні якіх амаль пустыя. Але калі запусьціць “рыначныя механізмы”: запрэгчы свой менеджмент і яго памагатых у Беларусі, то вынікі могуць быць даволі важкімі ў даляравым эквіваленце. Ды й ня толькі Менскам абмяжоўваецца Беларусь – попыт на прадукцыю ў стылі расейскай папсы ёсьць і на перыферыі краіны. Там увогуле няма аніякага кантролю, галоўнае – не скупіцца на рэкламу. У выніку атрымліваецца неблагая рэнтабельнасьць канцэртаў,

якую не параўнаць з канцэртамі ў той жа Украіне. У Кіеве ці Львове, каб правесці аналагічны канцэрт, трэба ўкласьці ў чатыры разы больш сродкаў, але і ў такім выпадку акупаемы вынік там ня будзе гарантаваны. На Украіне нацыянальны шоу-бзнэс – самадастатковы і паўнапраўны гаспадар на прасторах краіны. Таму і сродкі ад продажу квіткаў, дыскаў і разьмеркаваньня эфіру застаюцца ў краіне. Яшчэ больш безнадзейная сітуацыя для прышлых папсавікоў у краінах Балтый, дзе традыцыйна з савецкіх часоў стаўку рабілі на нацыянальны музычны прадукт.

Значная роля ў бзнэс-планах расейскага шоу-бзнэсу адводзіцца FM-эфіру, пры тым, ня толькі ў Беларусі. Гэта невыпадкова, бо слухачы радыёстанцыяў, якія звычайна настроены на іх хвалі, і зьяўляюцца патэнцыйнымі фінансавымі донарамі — наведвальнікамі канцэртаў, пакупнікамі дыскаў. Важна, каб вядучыя радыёстанцыяў прадстаўлялі творы, якія будуць гучаць пад замову, як “апошні піск моды” ці “хіт на ўсе часы”. Бо пастаянны слухач гэтага радыё-фармату з-за свайго ўзросту ці мастацкай зарыентаванасьці вельмі непатрабавальны і ласы на кідкія этыкеткі, беспадстаўную пахвальбу і кампліменты. Пакуль ёсьць такія слухачы, датуль FM-эфір будзе працягваць ажыццяўленьне бзнэс-планаў расейскага шоу-бзнэсу.

Цяпер песні «Уліса» гучаць суперсучасна.

Іх не дапускаюць да FM-эфіру, але гэта не перашкаджае іх папулярнасці.

Цяпер хацелася б спыніцца на самым галоўным у дзейнасці FM-станцыяў: чаму іх ды-джэі-вядучыя з такой упартасцю займаліся і займаюцца бессаромным падманам – “раскруткай” выканаўцаў, нізкамастацкіх калектываў і іх заведама безгустоўных твораў? Не сакрэт, што многія FM-станцыі, што вяшчаюць на Беларусі, створаны з удзелам расейскага капіталу. Таму першае, што прыходзіць у галаву – іх фінансавая зацікаўленасць. Але так галаслоўна сьцьвярджаць – гэта значыць, парушыць прынцып прэзюмпцыі невінаватасці. Як кажуць у народзе – не злавлілі, ня злодзей: афіцыйна не зафіксавана выпадкаў хабарніцкіх праплатаў расейскімі выканаўцамі беларускім FM-станцыям. Ды й мы ня маем пракурорскіх правоў. Няхай такія факты, калі спатрэбіцца, высвятляюць спецыялісты з фінансавых органаў. Таму гэтую праблему закрываем асьцярожна – ёсць немалая верагоднасць таго, што ды-джэі беларускіх FM-станцый маюць матэрыяльную зацікаўленасць, каб на іх радыё-хвалях гучала толькі расейская папса.

Назіранні падказваюць і тое, што некаторыя ды-джэі гэтых станцый сьвята вераць у сваю культуртрэгерскую місію — несці беларускім слухачам, на іх думку, якасную, лепшую ў сьвеце

расейскую папулярную музыку. А значыць, толькі расейская папса павінна гучаць у эфіры — беларуская музыка да яе ўзроўню проста не дарасла. Такі падыход вельмі актуальны для самай кансерватыўнай у гэтым сэнсье FM-станцыі “Русское радио”. І калі беларуская музыка будзе гучаць там, то яна абавязкова павінна па ўсіх параметрах – моўных, тэматычных, меладычных – падыходзіць да тэрміну “расейская поп-музыка”. Гэтай мэце – выхаваньню тутэйшай “расейскай папсы” — прысьвечаны праект “Русского радио” “Русские горки”. Для справялівасьці заўважым, што на дыску гэтага праекту “Русские горки” ёсць адна песьня па-беларуску гурта “Харлі”. Гэтым фактам робіцца заяўка на стварэньне “расейскай папсы” і на беларускай мове. Такі прэцэдэнт створаны і адпрацаваны ва Украіне, з гуртом “Океан Эльзы”. На “Русских горках-2” “Харлі” ўжо сьпявае па-расейску.

Мясцовыя ды-джэі заўсёды гаварылі пра фармат сваіх радыёстанцый, які, па сутнасьці, самі яны і ўстанавілі. Бо не існуе ніякіх афіцыйных дакументаў і тлумачэньняў, напрыклад, таго ж Міністэрства інфармацыі адносна фармату для той ці іншай радыёстанцыі. Праграмныя менеджэры і FM-ды-джэі свой посьпех бачаць у тым, каб назву іх радыёстанцыі трывала асацыявалі з багатымі ўсходнімі зоркамі. Таму і прыду-

Беларускі фальклор натхняе рок-музыкаў.

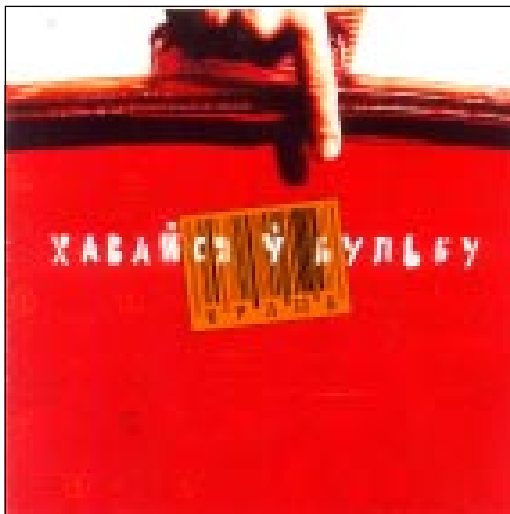
малі “фармат” – неперадольны мур для музычных твораў, не падыходзячых пад азначэнне “расейская папса”.

Гэтым тлумачыцца тое, што эфір беларускіх FM-радыёстанцыі падобны да таго, што па трапнай заўвазе журналіста В. Мартыненкі, нагадвала калізію галівудскай стужкі “Дзень сурка”: з дня ў дзень, кожны тыдзень і месяц на хвалях гучалі толькі расейскія хіты, у прамежку з кампазіцыямі заходніх рок-гуртоў і выканаўцаў. Беларуская музыка была прадстаўлена ў лепшым выпадку песнямі ансамбляў “Песьняры” ці “Верасы”. Нейкія змяненні ў рэпертуарнай палітыцы адваргаліся апрыйёрна. Такія факты не маглі не турбаваць беларускую грамадскасць, хоць бы з той нагоды, што расейская папса ўсё часцей была прадстаўлена такімі “шэдэўрамі”, як песенкі з выразнымі наркатычнымі алюзіямі “Мари полюбила Хуана” альбо “Маленькая лощадка” Найка Борзова (у арыгінальным тэксце яна цягне “тележку с кокаином”, “Музыкальная газета” №2, 2000 г.) Ці такога кшталту “шэдэўры”:

В школьном коридоре,
чтоб потом попить пивка,
С другом ты стреляешь деньги
до последнего звонка.
Этим вечером на рэйве,
про подругу не забыв,
Покупаешь в автомате
для себя презерватив.
*(з рэпертуару гурта
“Русский размер”)*

Гэтыя фактары і тлумачаць тое, чаму “пятая калона” расейскай папсы і яе FM-крэатура ў Беларусі так хваравіта ўспрымала любыя згадкі пра тое, што працуюць яны на беларускіх слухачоў у незалежнай краіне, што існуе і беларуская папулярная музыка, і ня толькі на расейскай мове. Такая спроба была публічна зроблена падчас ток-шоу “Выбар” на “Первом национальном канале”. Але выніку, зразумела, яна не мела.

Але гром грывнуў нечакана, і пры тым з самых высокіх нябёсаў – ад Прэзідэнта Беларусі: Міністэрству інфармацыі РБ паступіла яго даручэнне аб тым, што ў беларускім FM-эфіры павінна

*Улюбёныя песні летиага
блюз-рокавага калектыву Беларусі.*

гучаць ня менш за 75 адсоткаў музыкі беларускіх выканаўцаў. Пры тым, гэта было паўторана двойчы, бо першы загад урада аб павелічэнні долі беларускай музыкі ў FM-эфіры быў па старой звычцы “прадынамлены”. Цяпер пад дамоклавым мячом у выглядзе закрышцы FM-станцыяў іх праграмныя прадзюсеры і ды-джэі павінны працаваць па-іншаму, выконваць загад, які не абядае ім лёгкага жыцця.

Фіяска “тоже белорусской музыки”

Калі 4 студзеня пасья Калядных сьвятаў я ўключыў свой FM-прыёмч, то адразу трапіў на запіс вясялага рок-н-рола “Баба Люба” ў выкананні лідэра гурта “Крама” Ігара Варашкевіча і падумаў: “Вось, сапраўды, у FM-эфіры адбываюцца цудоўныя змены!”

Але пасья таго, як “пабадзяўся” па эфіры, зразумеў, што ўсё тут ня так проста. Высьветлілася, што фармальна музыкі беларускіх аўтараў там стала больш, але расейскай папсы не паменшала. Парадокс, скажыце? Не, але паспрабуем разабрацца. Таму спачатку прапаную некалькі храналагічных звестак.

Ужо 4 студзеня, пасья ўводу ў дзеянне загаду аб квоты на выкарыстанне 75 адсоткаў беларускай музыкі ў FM-

эфіры, па ўсіх каналах прайшло паведамленьне-рапарт аб тым, што: “Праграмны склад рэпертуару на FM-станцыях — 75 адсоткаў беларускай музыкі і 25 адсоткаў замежнай – строга выконваецца ўсімі радыёстанцыямі. Для гэтага многім FM-станцыям неабходна было зьмяніць сваю творчую канцэпцыю. Тым жа, хто гэтага не зрабіў, можа быць не прадоўжаны кантракт на арэнду эфірных частотаў”. Здавалася б, даручэньне, якое было зроблена Прэзідэнтам РБ, выконваецца.

Але не прайшо і тыдня, як Міністэрства інфармацыі краіны вынесла папярэджаньне тром FM-станцыям: “Юністар”, “Хит-FM” і “Новому Радио”.

Прэзідэнцкая газета “Беларусь Сегодня” (пакуль больш вядомая пад старым назвам “Советская Белоруссия”, №10, 19.01.2005 г.) адразу адрагавала першاپалосным каментаром з назвай “Настройка эфира. Срок – 7 дней”: “Мера суровая, но ничего не возразишь... И Франция, и Германия, и другие страны жестко ставят вопросы приоритета своей культуры, в т. ч. песенной, перед “импортной”. Да и откуда возьмутся у нас звезды, если FM-станции будут, в конце концов, бесконечно крутить зарубежную попсу? Принятые меры сдвинули камень. Сейчас белорусские исполнители получили широкий доступ к эфиру.”¹ – робіць высновы журналістка Вікторыя Папова.

Так, зьмены ў FM-эфіры ёсьць. Але ці тычацца яны тых, да каго адносіцца дэфініцыя “беларускія выканаўцы”?

Першае, што зрабілі на FM-станцыях – гэта павялічылі долю песьняў тых выканаўцаў, якія ў свой час зьехалі з Беларусі ў больш заможную Расею. Разьлік просты: расейская поп-музыка, яе фінансавыя інтарэсы ў Беларусі не пацярпяць, калі стане больш “былых беларусаў”. Тым больш, што сама Беларуская дзяржава пастаянна запрашае да

¹ Усе цытаты і каментары з прэсы, прозьвішчы поп-зорак працываваньня на мове арыгіналу іх выданьняў і песьняў. Гэтым хачу падкрэсьліць моўны дыскурс узьнікшай дыскусіі. А. М.

*Песьні N.R.M. для FM-эфіру:
ад простага да складанага.*

ўдзелу ў канцэртах на стадыёне “Дынама” – Антонова, Свиридову, Корнелюка, Агурбаш, БИ-2 на сваё самае вялікае сьвята: на Дзень Незалежнасьці. Не зважаючы на процьму айчынных выканаўцаў.

Дайшло да сьмешнага: каб захаваць долю расейскай папсы ў беларускім FM-эфіры, “беларускія карані” былі адкапаня ў Кузьміна, Буйнова, і нават у Алсу (!). Ды-джэй FM-станцыяў супраць гэтага падману нічога ня мелі. Вось як “Радио Минск” каментавала звышнарматывую наляўнасьць песьні Антонова ў сваім эфіры: “Прозвучала песня Юрия Антонова. В продолжение звучит **тоже** белорусская музыка – ансамбль “Песняры”, песьня “Чырвоная ружа” (4. 01. 2005, 14.45.)

Да таго ж, мясцовыя ўмельцы пачалі “кляпаць” ды-джэйскія міксты на песьні расейскіх аўтараў – нязначна зьмяняць рытмічны малонак ці прыёмы аранжыроўкі, дадаваць электронныя эфэкты — і выдаваць іх за паўнаважны “белорусский продукт”.

Але нягледзячы на такія дзіцячыя хітрыкі і таннае махлярства, Міністэрства інфармацыі, відавочна, каб аблегчыць сабе працу, афіцыйна адчыніла звышнарматывую “лазейку” ў FM-эфіры для расейскай папсы ў выглядзе “беларускіх каранёў”. Вось што на гэты

конт заявіў “Советской Белоруссии” (№10, 19.01.2005 г.) намеснік міністра інфармацыі Сяргей Булацкі: “Кроме того, белорусским музыкальным продуктом можно считать не только песню в исполнении гражданина Беларуси. Это может быть произведение белорусских авторов или авторов, имеющих белорусские корни. Мировой опыт показывает, что все испытывают трудности на этом пути...”

Калі ж спасылацца на сусьветны вопыт, дык лепш зьвярнуцца да першакрыніцаў. Напрыклад, да “Отрытого письма в редакцию газеты “Советская Белоруссия” ад 21 студзеня гэтага году, што быў туды накіраваны амбасадай ФРГ у Менску. У ім гаворыцца (на мове арыгіналу): “Право на свободу прессы, относящееся к основным правам, обязательно и для этой сферы официальной культурной политики, нацеленной на сохранения национальной идентичности... Германский Бундестаг призвал несколько недель тому назад немецкие радиостанции добровольно принять на себя обязательства по увеличению звучания в эфире отечественной музыки.” Як далей мы ўбачым, падыходы да заваханьня нацыянальнай ідэнтычнасьці, ва ўладаў Беларусі і Германіі зусім розныя.

А сапраўдным сусьветным вопытам у той жа Францыі зьяўляецца вось такая практыка: нацыянальным твораў там

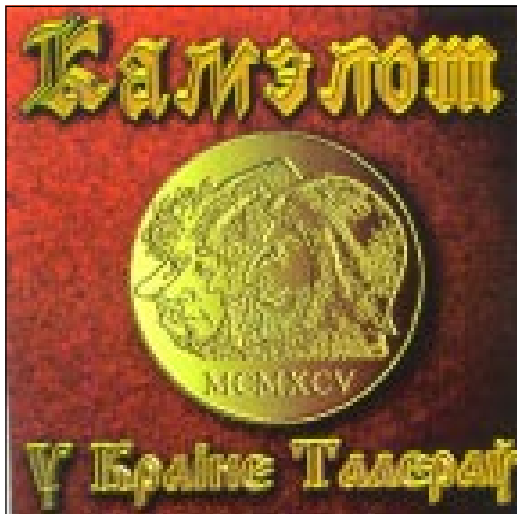
Максім Багдановіч у рытмах «цяжкага» року.

лічыцца толькі той твор, які выкананы на нацыянальнай мове ці з выкарыстаннем нацыянальных элементаў у музыцы, калі гэта тычыцца інструментальных твораў. Не зважаючы на пашпартныя дадзеныя выканаўцаў ці месца пражыванья аўтара твору. Таму ў Францыі нацыянальны прадукт, які гучыць у FM-эфіры – песьні на роднай мове. Калі ў канадскім Квебэку ці ў франкафоннай вобласці Бельгіі выдаецца альбом з песьнямі на французскай мове, то яны лічацца ўкладам у нацыянальную франкафонную культуру і маюць права на першачарговую трансляцыю ў французскім FM-эфіры.

У Беларусі ж існуе практыка выкарыстаньня “сусьветнага вопыту” толькі ва ўрэзаным выглядзе, як зручна для тых, хто да гэтага вопыту апяляе. Такі падыход у эканоміцы, навуцы, культуры заўсёды вядзе ў тупік.

Але ўсё ж, спакой чыноўнікаў Міністэрства інфармацыі ў сувязі з праблемай выкананьня даручэння Прэзідэнта забясьпечваюць, сапраўды, выканаўцы беларускага паходжаньня, грамадзяне краіны: Влада, Смолова, Сухарев, Слука, Хлестов, Грибалёва, Алеся, Жанет, Абалян, Мусвідас, Майсурадзе, поп-гурты “Новый Иерусалим”, англамоўная “Atlantica”, “Сток”, “Тяни-Толкай”, “Механика”, “Мантана” — усё тое, што мы бачылі на “незабыўным” шоу пад назвай “Песьня году Беларусі – 2004”.

Але зададзімся правамерным пытаньнем: што беларускага, акрамя адзнакі ў пашпарце, у названых артыстаў? Меладычны малюнак, аранжыроўкі, тэксты “белорусского продукта”, якімі поўніцца сьняня FM-эфір, не вытрымліваюць аніякай крытыкі, бо зьяўляюцца ня чым іншым, як бяздумным капіваньнем той жа расейскай папсы. І гэта не выпадкова. Большасьць выканаўцаў з гэтай абоймы ўвесь час марыла пра поспех у Расеі, пра тамтэйшыя супер-прыбыткі і папулярнасьць. Хоць амаль усе яны падсвядома ведалі: для таго, каб “раскруціцца” ў Расеі патрэбны буйныя фінансавыя ўліваньні, і хоць бляклі цень артыстычнай адметнасьці. А такіх – невы-

Рыцарскі эпас Старое Літвы для беларусаў.

разных, безгалосых і неарыгінальных – у суседняй краіне і сваіх «пруд прудзі». Шанцы амаль нулявыя.

Цяпер у рамках 75 адсоткавай квоты на беларускую музыку, у іх з’явілася магчымасць адзначыцца са сваімі “набыткамі” — патрапіць у мясцовы FM-эфір. Але іх планы не абмяжоўваюцца толькі асадай радыёстанцыяў – бачна іх імкненне да “акупацыі” ўсяго музычнага рынку Беларусі. Але гэтаму перашкаджае нежаданьне такіх зьменаў з боку беларускіх слухачоў. Такі варыянт на руку вядучым FM-станцыяў, бо, абаліраючыся на пратэст слухачоў, яны мараць пра вяртаньне мінулых парадкаў у FM-эфіры з панаваньнем у ім расейскай папсы. Цяпер жа ды-джэі FM-станцыяў вытрымліваюць час і, вобразна кажучы, “імітуюць аргазм” – захапленне творчасцю сённяшніх уладных фаварытаў ад эстрады. “Находится на пути к вершинам популярности”, “Лидер белорусской поп-музыки”, “Невероятное количество проголосовавших за песню...” – такія “адзнакі” нярэдка для апісаньня мастацкіх вартасцяў “новай” беларускай поп-музыкі.

Але галоўнае і відавочнае зьмяненне ў музычным вяшчаньні – гэта зьяўленьне на кожнай FM-станцыі, якая транслюе “белорусский музыкальный продукт”, пафасных рубрык, якія павінны служыць фармальнаму разьмежавань-

ню паміж расейскай і рускамоўнай папсой тутэйшага паходжаньня. Каб не было блытаніны ў адказных асобаў. Сьмешна гучаць з вуснаў цяперашніх FM-аракулаў заклікі і слоганы, кшталту: “Слушай наше!” (Радыус-FM), “Слушай своё на всех радиостанциях страны!” (Радио Минск), “100 процентов наше!” (Пилот FM), “Белорусский хит на Хит-FM”. Гэта зразумела, бо “сваё” на іх хвалях выглядае кепскай копіяй “чужога”...

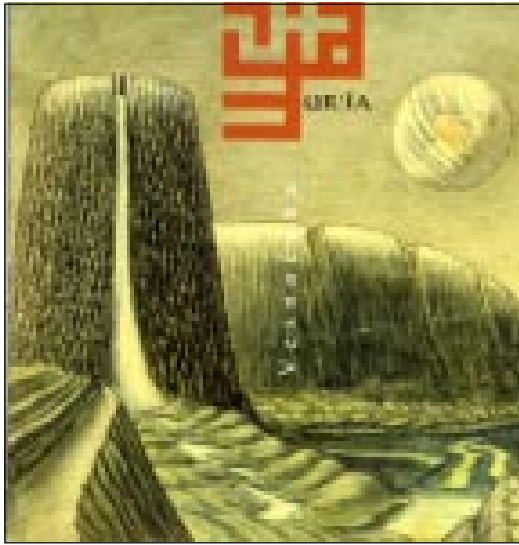
Што ж тычыцца галоўнага культурнага скарбу нацыі – яе мовы, то цяперашнія “зоркі беларускай эстрады” над гэтым пытаньнем не задумваюцца: яе для іх не існуе. Праўда, у эфіры яшчэ застаюцца класічныя творы “Песьняроў”, “Сяброў” ці “Верасоў”, але меркантыльная моладзь ня лічыць іх за сваіх папярэднікаў і да нацыянальнай мовы ставіцца адпаведна – ігнаруе, маўляў, на расейскі рынак з ёю ня выйсьці!

Гэтая тэндэнцыя, відавочна, супярэчыць Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, у якой выразна дэкларуецца роўнасьць моваў у нашай краіне. Што казаць, калі цяперашні кіраўнік дзяржаўнага ансамблю “Песьняры” Вячаслаў Шарапаў у такіх умовах скардзіцца на няўвагу: “Песьняры” оказались сегодня в некоем музыкальном андеграунде (г. зн. у культурным “падпольлі” – А. М.) Жанр, в котором работает коллектив – серьёзная песня, не позволяет “Песьнярам” участвовать в национальных хит-парадах, рядом со случайными артистами.” (“Советская Белоруссия” №9, 18.01.2005 г.) Думаю, больш дакладна ня скажаш пра тых, хто сёння без перапынку знаходзіцца ў ратацыі ў FM-эфіры – “выпадковыя”!

Таму, верагодна, калі прэзідэнт зноў захоча паслухаць беларускую песню ў FM-эфіры, то ён непрыемна здзівіцца розьніцы паміж рапартамі Міністэрства інфармацыі і тым, што сёння гучыць. Бо з прыймача яму давядзецца пазнаёміцца вось з такімі хітамі:

Самое сладкое место на теле
Будем искать мы в нашей постели!
(з песьні А. Гайдук)

А вось з такой песьні ён можа даве-

*Фальклор у сучасных атрацоўках:
новыя ідэі, новае гучаньне.*

круцяцца дыскі Аляксея Хлестова, Алены, Ларісы Грыбалевай і групы “J-Morse”... Відавочна, што важная справа па абароне нацыянальнай культуры робіцца па старой бюракратычнай завядзёнцы. Тут бачыцца не імкненне зрабіць эфір беларускім па-сутнасці, а выканаць даведзеныя паказчыкі любымі сродкамі.

Нельга не адзначыць, што напаянненне беларускага FM-эфіру нацыянальным музычным прадуктам – працэс амбівалентны. З аднаго боку добра, што

*Беларуская інструментальная музыка
ад лепшага гітарыста краіны.*

з беларускага FM-эфіру будзе павольна выціскацца расейская папса, будуць знікнуць музычна-камерцыйныя праекты нетутэйшага паходжання. З іншага боку, нельга не заўважыць, што на нашых радыё-хвалях адбываецца замена расейскай папсы яе эрзацам беларускага паходжання – шэрым, тэхнічна недасканалым. Беларускі FM-эфір становіцца яшчэ больш занудным, безаблічным і нізкамастацкім. Атрымліваецца, што расейскай папсы, з якой цяпер так модна кпіць у дзяржаўных сродках масавай інфармацыі, ня стала менш. Як бы там ні імкнуліся назваць яе “белорусским музыкальным продуктом”.

Апошнім часам на FM-рынку сітуацыя ўскладняецца тым, што вуснамі намесніка міністра інфармацыі аб’яўлены план па стварэнні ў Беларусі спецыяльнага каардынацыйнага савету па праблемах прасоўвання “нацыянальнага музыкальнага прадукта” і яшчэ больш прывабнай структуры – “государственного продюсерского центра в помощь организации записи и поддержки молодых исполнителей” (“Советская Белоруссия” №10, 19.01.2005 г.). Відавочна, што на эстрадным даляглядзе замайчылі немалыя фінансавыя сродкі, якія б маглі забяспечыць бязбеднае існаванне на доўгі тэрмін шмат якіх тутэйшых “зорак”.

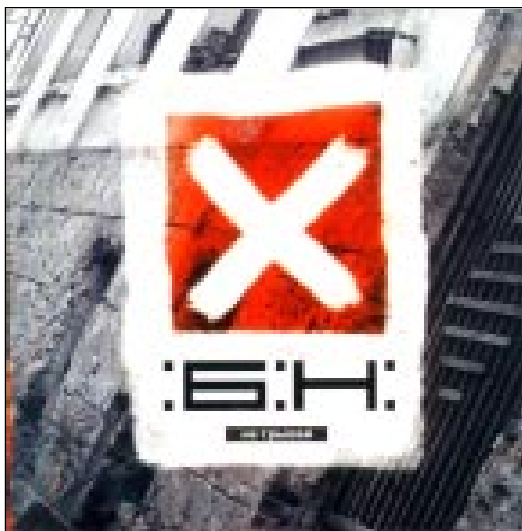
Гэтая навіна справакавала бум “паддывановай” валгузні і гульняў у актыўнасць на дзяржаўных тэлеканалах і FM-станцыях, вакол якіх атабарылася большая частка пастаўшчыкоў шэрага “белорусского музыкального прадукта”. То СТВ свой поп-канвеер пад назвай “Хит-момент” адродзяць, то беларускіх слухачоў “адорыць” ОНТ чарговым праектам з удзелам тых жа “зорак”, што круцяцца вакол свайго канкурэнта – так званага форуму “На перекрестках Европы” (ці як у народзе яго называюць “На задворках Еўропы”), то на “Первом национальном канале” для ўсіх іх арганізуюць адборачны тур на “Еўрабачаньне”... Да таго ж, свае амбіцыі ёсць ня толькі ў сталічных “папсавікоў”, але і ў правінцыйных. Як зьвяр-

нуць на сябе ўвагу, каб не застацца ля “разьбітага карыга”, калі пачнецца дзяльба грошай? Такое важнае пытаньне штурхае іх на экстраардынарныя дзеянні. Напрыклад, прадстаўнікі гомельскай папсавай тусоўкі, карыстаючыся ажыятажам вакол хіта свайго земляка Серёгі “Чёрный бумер”, вырашылі штурмаваць эстрадны алімп з дапамогай той жа “Советской Белоруссии” (№14 25.01.2005 г. А. Новиков “Кто зажигает наши звезды”). І вось, размахваючы, як чырвонай анучай, напрацоўкамі ў галіне расейскай папсы, яны і спрабуюць “забіць” сваё месца з дапамогай ідэалагічнага цягніка на старонках самай буйной афіцыйнай газеты краіны.

Такое ўражаньне, што хутка самыя тытулаваныя заўсёднікі гэтых каналаў і FM-эфіру звярнуцца да прэзідэнта з прапановай аб дзяржаўнай падтрымцы таго эрэза расейскай папсы, які яны так імпэтна прадуюць, карыстаючыся кан’юктурай у FM-эфіры.

Прэзідэнту нічога не застанеца, як зноў паверыць ім і выдаткаваць сродкі на чарговыя бюракратычныя структуры і на тое, супраць чаго ён, калі даскана ла разабрацца, і выступіць.

Беларускамоўная альтэрнатыва: на шляху да слухача

Маладыя музыкі з Берасьцейшчыны прапагуюць энергічны і мелодычны гранж.

Ну а што ж, сапраўднай беларускай музыкі, песьняў на роднай мове стала больш у тутэйшым FM-эфіры? Калі падвысці статыстычна, то павялічэньне існуе. Хоць і не такое відавочнае. Але адчуваецца, што ўзрастаньне долі беларускамоўнага прадукту ў радыё-эфіры мае эмацыйныя карані (!). Справа ў тым, што за пультамі FM-радыёстанцыяў дзяжураць таксама людзі. Ня ўсе з іх абьякавыя да беларускай музыкі і мовы, многія да іх ставяцца ўвогуле прыхільна. У таму ў пратэст супраць эфірнага панаваньня няздараў і творчай безаблічнасьці, дзеля “ўстраскі” слухачоў яны часыяком “круцяць” хіты “N.R.M.” альбо каверы на іх песьні (дзякуючы таму, што выдадзены трыб’ют на песьні гэтага гурта “Віза N.R.M.”), песьні “Крамь”, “Уліса”, “Троіцы”, “P.L.A.N.”, Зьм. Вайцюшкевіча. Такія настроі назіраюцца на некаторых больш “прасунутых” радыёстанцыях. Але пералічваць назвы – гэта зрабіць ім “мядзьеваю паслугу”.

Многія беларускія FM-станцыі ўвогуле аказаліся не гатовымі да новаўвядзеньняў. Напрыклад, “Мелодии века” цяпер аддаюць перавагу не музычным трансляцыям, а круцяць расейскіх “хачмачоў” – Жванецкага, Задорнова, Новикову, Ветрова і іншых, якія не падпадаюць пад патрабаваньне 75 адсоткавай квоты на беларускую музыку.

Іншыя ж, FM-станцыі абмяжоўваюцца хітамі “святой троіцы” беларускай эстрады мінулага – “Песьняроў”, “Сяброў” і “Верасоў”, некалькімі кампазіцыямі праекту “Крамбамбуля” і некаторымі песьнямі іншых гуртоў. Дзіву даешся, калі перасліўшы сябе, вырашаеш адслухаць некалькі гадзінаў запар адну і тую ж FM-станцыю. «Беларускай» музыкі там ня больш за 20-30 адсоткаў. Асабліва гэта тычыцца FM-эфіру, які знаходзіцца пад патранажам БРСМ. Тут ужо Міністэрству інфармацыі “гарчычнікі” час з кішэні выцягваць!

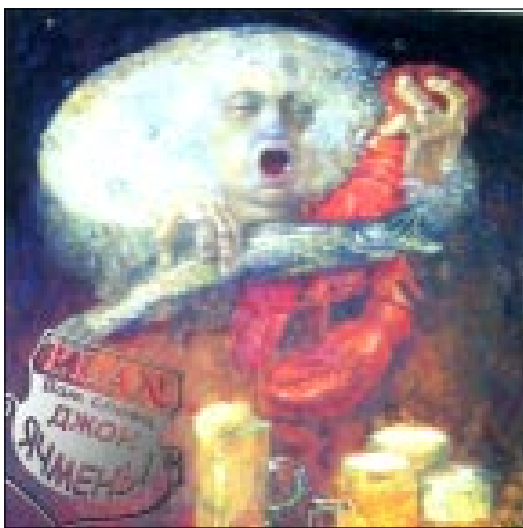
Беларускамоўныя музыкі больш радыкальна ставяцца да загаду аб 75 адсоткавай квоты на беларускую музыку

Новыя хіты занага застольнага праекту.

А гэта каталог толькі адной выдавецкай суполкі, якіх у Беларусі ўжо даволі шмат, і ў кожнай з іх ёсць што прапанаваць у трэк-лісты мясцовых FM-станцыяў.

Думаю, што сённяшняя сітуацыя з увядзеньнем 75 адсоткавай квоты на трансляцыю беларускай музыкі павінна прымусіць і беларускамоўных выканаўцаў больш пільна ставіцца да патрэбаў FM-эфіру. Напрыклад, планаваць на кожным альбоме мінімум 2-3 кампазіцыі ці dj-міксаў, створаных спецыяльна для FM-ратацыі. Гэта перакрэсліць закіды

Паэзія Р.Бёрнса па-новаму загучала ў блюз-рокавай апрацоўцы.

некастрычаных праграмных дырэктараў FM-эфіру наконт таго, што ўся беларуская поп і рок-музыка заціснуе “грузит”, г.з. занадта рэзкая і цяжкая па гучанні, сур’ёзная і праблемная для разуменьня. Маўляў, часы “Led Zeppelin” ці “Deer Purple” ў эфіры FM-радыёстанцыяў мінулі.

Да таго ж, музыкам трэба самім клапаціцца пра тое, каб фанатэграфічныя навінкі аператыўна трапілі на FM-станцыі. Якім чынам гэта будзе ажыццяўляцца, ня так істотна, але важна, каб дыскі з беларускай музыкой трапілі ня толькі ў фанатэкі да слухачоў, але і на радыёстанцыі, і ў трэк-лісты ды-дзэяў у якасці партнёрскай узаемадапамогі.

Заўважана, таксама, што перыядычнасць радыё-ратацыі наўпрост звязаная з ратацыяй на тэлебачанні. Напрыклад папулярнасць твораў застольнага праекту “Крамбамбуля” была звязаная і з вельмі настраёвымі відэа на песні “Абсэнт”, “Госьці”, “Люблю”, якія доўгі час “круцяцца” на Першым музычным канале. Гэтыя ж хіты – самыя папулярныя з беларускамоўных на хвалях многіх FM-станцыяў. А такія выканаўцы, як гурт “Zig-Zag” сваёй вядомасці і ратацыі ў FM-эфіры абавязана толькі ўдалым відэа-кліпам. І тут ёсць над чым паразважаць лідэрам беларускай рок і фолк-музыкі – гуртам “N.R.M.”, “Уліс”, “Крама”, “P.L.A.N.”, “Троіца”, відэа-кліпаў якіх зачкаліся іх слухачы і прыхільнікі. Магчыма, гэта зрушыць непарушны мур маўчаньня вакол іх творчасці ў сродках масавай інфармацыі і ў FM-эфіры.

Насуперак палітычнаму ціску і “шэрай” папсе

Уся гэтая сітуацыя замоўчвання, якая склалася вакол беларускамоўных выканаўцаў, мае палітычныя карані. Бо яшчэ гадоў 15-20 таму, калі з’явіліся такія гурты як “Бонда”, “Мроя”, “Уліс”, “Рэй”, “Блізняты”, Беларускае тэлебачанне і радыё даволі часта выдзялялі эфір гэтым выканаўцам, часта прадстаўлялі сваю трыбуну для тлумачэння іх падыходаў па стварэнні нацыянальна-

Дэбютны альбом пераможцаў «Басовічча».

ў FM-эфіры. Вось якімі думкамі падзяліўся са мной лідэр гурта “P.L.A.N.” Андрэй Плясанаў: “Лічу, што ідэальны варыянт, калі на беларускіх радыёстанцыях будзе гучаць стоадсоткава беларуская музыка! Разумею, што гэта, на жаль, пакуль немагчыма па аб’ектыўных прычынах. Але калі разглядаць гэтую праблему з пазіцыі незалежнай еўрапейскай краіны, народ якой мае сваю адметную культуру, то гэтая мара не здаецца нейкай ілюзіяй! Мне хочацца, каб вядучыя радыёстанцыяў трохі перайначыліся і з большай ахвотай транслявалі лепшую беларускую музыку розных жанраў у нашым радыё-эфіры. Прыемна, што вялікую ўвагу да творчасці гурта “P.L.A.N.” выяўляюць на Першым нацыянальным радыёканале, дзе пастаянна гучаць беларускія песьні. Творы гурта частыя і на хвалях “Радио Мир”, “Авто-Радио”, “Нового Радио”, куды я сам адвозіў дыскі гурта “P.L.A.N.”. На “Альфа-Радио” песьня “Туман-бацюхна” з нашага чацьвёртага альбому “Пёсэнькі самотнага ліцьвіна” ўжо ў 2002 годзе знаходзілася два з паловай месяцы на першым месцы ў хіт-парадзе гэтай станцыі. Думаю, што толькі цяпер пачне праяўляцца большая цікаўнасць да песьняў беларускіх гуртоў і выканаўцаў.” (“Голас Радзімы №7-8 24.02.2005 г.).

З шэрагу “шэрых” FM-станцыяў вылучаецца, бадай, толькі менскае “Авто

Радио”. Слухаючы іх перадачы, упэўніваешся ў тым, што беларускага музычнага прадукту на яе хвалях транслюецца як раз 75 адсоткаў. Бо толькі на “Авто Радио” можна пачуць дакладна вызначаныя сэты, прысьвечаныя паасобку беларускамоўнай музыцы, беларускаму фальклору і фолк-мадэрну, музыцы на рускай мове тутэйшага паходжаньня, (калі не падабаецца, можна выключыць свой прыймач!) песьням расейскіх выканаўцаў, класіцы рок-музыкі, інструментальнай музыцы і песьням бардаў... Акрамя гэтага на “Авто Радио” ствараецца адна з лепшых перадачаў, прысьвечаных зоркам беларускай поп і рок-музыкі — “КаляРок”, аўтарка якой лідэр гурта “Яр” Маша Лагодзіч.

Прыклад “Авто Радио” сьведчыць, што ўсе стогны пра тое, што “...кrome означенных артистов (А. Хлестова, Алены, Л. Грибалевай, J-Морс—А. М.) в эфир ставить некого – не позволяют технические характеристики фонограмм и качество самого продукта” (“Советская Белоруссия” №10, 19. 01. 2005 г.) – проста хлусьня. Відавочна, што знайсьці фанэграмы магчымаць ёсьць і іх якасьць адпавядае тэхнічным запатрабаваньням беларускіх FM-станцыяў.

Ну а тое, што сапраўднай беларускай музыкі хапае, можна ўпэўніцца, калі зазірнуць у каталог толькі аднаго выдавецкага лэйбла ВМАgroup – там значыцца больш за 40 CD беларускамоўных выканаўцаў ад старажытнай да сучаснай музыкі розных стыляў. Толькі за мінулы год былі перавыдадзеныя боксэт з трох дыскаў з класічнымі альбомамі гурта “Уліс”, ангельскамоўны і канцэртны альбомы “Крамы”, цудоўны блюз-рокавы альбом гурта “P.L.A.N.”, дыскі маладых выканаўцаў “Indiga”, фолк-мадэрн-гурта “OSIMIRA”. Зьявіліся новыя альбомы застольнага праекту “Крамбамбуля”, Зьміцера Вайцюшкевіча і гурта “WZ-orkiestra”, гуртоў “Тэзаўрус”, “Стары Ольса”, выйшла вельмі прэзентабельная зборка “Генералы айчыннага року”, лірычны альбом барда Віктара Шалкевіча і інш.

га музычнага прадукту. Прайшоў час, пачалася эпоха перабудовы, савецкія рэспублікі сталі незалежнымі дзяржавамі...

Тагачасныя ідэалагічныя кіраўнікі вырашылі, што беларускамоўныя выканаўцы занадта палітычна небяспечныя, як “нацыяналісты”. Са свайго боку маладыя гурты і выканаўцы ў адказ пачалі выказваць свае адносіны да палітычнай сітуацыі ў краіне. Хоць песняў палітычнага зместу ў іх рэпертуары было няшмат.

І такія непрыязныя адносіны паміж уладай і беларускім рок-рухам сёння перараслі ў “халодную вайну”. Яе чыньнікі – негалосная забарона на трансляцыю песняў некаторых гуртоў і выканаўцаў у FM-эфіры, звальненне музыकाў з дзяржаўных канцэртных арганізацыяў, аднаўленне “літаваньня” тэкстаў і перашкоды ў канцэртнай дзейнасці – з кожным днём нарастаюць.

Беларускія ж музыкі, у сваю чаргу, у адказ на ўціск, не прамінаюць выказваць свае адносіны да таго, што адбываецца ў краіне – яны часта госьці на мітынгх і акцыях апазіцыі. І гэта ўжо тычыцца ня толькі беларускамоўных выканаўцаў, але і ўсяго таго, што адносіцца да музычнага андэграунду: іх fuck’і ўспрымаюцца маладымі слухачамі ўжо як смелыя палітычныя заклікі. Да якога накалу дайшло супрацьстаянне, можна атрымаць уяўленне з факту выдання падпольнага альбому “БУМэранг”, якое ажыццявіла ў Маскве новая грамадска-музычная фармацыя – Беларуская унія музыकाў (БУМ). Яна створаная як рэакцыя на рэпрэсіі. Дзякуючы такой “раскрутцы”, дыск стаў добрай падставай дзеля знаёмства з беларускімі выканаўцамі і гуртамі ва ўсіх краінах СНД. Як самі музыкі кажуць, – дзякуй уладам за такія прамоўшні!

Нагадаю, што гурты “N.R.M.” і “Крамбамбуля” публічна падтрымалі кандыдата на пасаду ўкраінскага прэзідэнта ад апазіцыі Віктара Юшчанку, “выбухова” выступішы ў канцэрце на майдане Незалежнасці ў Кіеве. І гэта ў той час, калі з Беларусі ўжо прыйшлі

віншаванні кандыдату ад улады Віктару Януковічу! І апошняя кропка ў супрацьстаянні, якое вядзе да зьбяднення беларускай культуры ўвогуле, правінцыяльнай шэрасці нашага тэле і радыё-эфіру, яшчэ не пастаўлена.

Разьвіцьцё сітуацыі вядзе да таго, што беларускамоўныя выканаўцы ўсё часцей зьвяртаюць свае позіркы ў бок Захаду, дзе яны знаходзяць і падтрымку, і канцэртныя пляцоўкі. Іх музычныя творы цяпер усё часцей можна пачуць на хвалях FM-радыёстанцыяў Украіны, Польшчы, Швецыі, Чэхіі і іншых краінах, чым у сябе на радзіме.

Не ўяўляю сабе сітуацыі, калі беларускія ўлады аб’явяць амністыю беларускамоўнай рок-музыцы: дазваляць гуртам бесьперашкодна выступаць на тэлебачанні, дазваляць ратацыю іх песняў у FM-эфіры, здымуць фінансавую блакаду і абмежаванні з іх канцэртнай дзейнасці. Менавіта так зрабілі некалі ўлады Расіі, калі вырашылі нейтралізаваць музыкаў-рэвалюцыянераў з “Машины времени”, “Аквариума” і “Алисы”... Цяпер гэтыя гурты – частка дзяржаўнага ідэалагічнага апарату. Іх творчы лёс, магчыма, варты жалю, хоць з камерцыйнага пункту гледжання ў іх поўны парадак.

Але ў Беларусі склалася вельмі спрыяльная сітуацыя (у нечым нават унікальная ва ўсёй Еўропе) для творчасці, для пошуку адметных нацыянальных музычных формаў і гучаньняў. Бо прымушае музыкаў увесь час няспынна рухацца наперад, самастойна шукаць шляхі да слухачоў на радзіме, а таксама ў Еўропе, супрацьстаяць пошласці і безгустоўнасці ў сваёй роднай краіне. У такім неспрыяльным рэжыме беларускамоўныя выканаўцы працуюць ужо не адзін год, але зрабілі такія важкі ўнёсак у разьвіцьцё нацыянальнай культуры, што дзяржаўным выканаўцам спатрэбіцца на гэта дзесяцігодзьдзі. А безупынная ратацыя ў эфіры прымітыву ў выглядзе расейскай папсы з беларускімі каранямі дрэнная паслуга, як сённяшнім FM-фаварытам, так і самім радыёстанцыям, якія на сваіх хвалях культывуюць псеўдабеларускае музычнае мастацтва.